

SUICIDE ZEROS KOMMUNBAROMETER 2022

En undersökning om kommunernas arbete
med att förebygga självmord

Mars 2022

**SUICIDE
ZERO**

Suicide Zero är en ideell organisation som sedan 2013 arbetar för att minska självmorden. Varje år tar nära 1 500 människor sina liv. Det är fyra om dagen. I statistiken döljer sig föräldrar, syskon, barn, grannar, kollegor och vänner. Tiotusentals får varje år beskedet att någon de känner har tagit sitt liv. Vi gör allt för att lyfta frågan, identifiera samhällsbrister och sprida kunskap.

www.suicidezero.se | 010-200 80 12 | kontakt@suicidezero.se

[facebook.com/suicidezero](https://www.facebook.com/suicidezero) | Swish: 90 03 989

Suicide Zero c/o The Park, Magnus Ladulåsgatan 3, 118 65 Stockholm

FÖRORD

Varje år tar ungefär 1 500 personer i Sverige sitt liv. Det är sju gånger fler än antalet döda i trafiken och självmord är den främsta dödsorsaken för män mellan 15 och 44 år. Utöver detta gör minst 15 000 personer självmordsförsök varje år. Nästan halva befolkningen känner någon som tagit sitt liv, och lika många har kommit i kontakt med någon som försökt.

Det går att förebygga självmord genom olika insatser. Att begränsa tillgången till medel och metoder, att behandla depression och att följa upp patienter som gjort ett självmordsförsök är exempel på åtgärder som har bevisad effekt. För att minska antalet självmord behövs en kombination av insatser riktade till individer med risk för suicid och till hela befolkningen.

Suicidförebyggande arbete behöver finnas på olika nivåer i samhället. Kommunerna har en viktig roll att spela. Syftet med denna undersökning är att bidra till ökad kunskap om kommunernas arbete. Frågorna täcker områden som har vetenskapligt stöd när det handlar om att förebygga självmord.

Resultatet visar att landets kommuner har kommit olika långt när det handlar om insatser för att förebygga självmord. Det är stora skillnader mellan olika kommuner. Inom enskilda kommuner kan arbetet inom ett verksamhetsområde vara väl utvecklat, samtidigt som det inom andra områden är obefintligt.

När detta skrivs befinner vi oss alltjämt i en pandemi som är svårt att överblicka alla konsekvenser av. Nationellt Centrum för Suicidforskning och Prevention (NASP) och andra har varnat för att en ökning av självmord kan komma att ske för utsatta grupper i kölvattnet av krisen. Kommunerna är en av flera aktörer som nu bör ha en ökad beredskap, och ta tillfället i akt att utveckla sitt arbete med att förebygga självmord.

Bakom varje siffra i statistiken finns en unik människa och ofta efterlevande som tvingas uthärda den svåraste av förluster. Om fler kommuner utvecklar sitt arbete kan liv räddas, och alla insatser är inte resurskrävande. I slutet av rapporten föreslår vi ett antal åtgärder som kommunerna kan vidta.

Rickard Bracken

Generalsekreterare på Suicide Zero

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	5
Metod	7
Resultatredovisning	8
Sex av tio har samordnare för det suicidpreventiva arbetet	8
Få kommunbudgetar nämner suicidpreventivt arbete	9
Rutin för hur medarbetare ska agera vid suicid eller suicidförsök saknas ofta	10
Utbildningar i suicidprevention i över hälften av kommunerna	11
Förebyggande arbete på alla skolor i en av fem kommuner	12
Många kommuner har insatser mot ofrivillig ensamhet – men få är uppsökande.....	13
Drygt hälften uppger att de genomför insatser för att minska alkoholkonsumtion.....	14
Ett fåtal kommuner analyserar risker för suicid i offentliga miljöer.....	15
En av tre har en lokal överenskommelse för stärkt vårdkedja för högriskgrupper	16
Drygt fyra av tio informerar inte för att öka kunskapen om suicidprevention	17
Tre av tio kommuner har vidtagit åtgärder med anledning av pandemin	18
En strategi och en handlingsplan är en viktig början	18
Sammanfattande analys	19
Förslag på åtgärder	21
Ranking av landets kommuner	23
Bilaga 1. Förteckning över betyg för svarsalternativ	28

SAMMANFATTNING

Många kommuner saknar viktiga insatser för att förebygga självmord. Ett axplock:

- Endast ett fåtal analyserar och åtgärdar risker för självmord i den offentliga fysiska miljön.
- Självmord ökar bland barn och unga. Ändå genomför bara en av fem insatser på alla skolor.
- Fyra av tio genomför inga informationsinsatser till allmänheten för att öka kunskapen.
- Bara tre av tio har vidtagit särskilda åtgärder med anledning av pandemin.
- Sex av tio har en tjänsteperson med ansvar att samordna det suicidpreventiva arbetet.

Suicide Zero har identifierat några övergripande förbättringsområden:

- Struktur för arbetet. En samordnande person och en handlingsplan är viktiga första steg.
- Ett bättre stöd för riskgrupper. Detta kräver rutiner, utbildning av personal och samarbete.
- Utveckla insatserna för att främja psykisk hälsa och förebygga självmord i skolan.
- I stort sett alla behöver åtgärda risker för självmord i den offentliga fysiska miljön.

Varje år tar runt 1 500 personer i Sverige sitt liv. Kommunerna har en betydelsefull roll att spela för att få ner den siffran, inte minst på grund av närheten till grupper med högre risk för självmord än andra. Undersökningen visar att många kommuner saknar viktiga insatser när det handlar om att förebygga självmord.

Resultaten baseras på en enkät som skickades ut hösten 2021 till landets 290 kommuner och som besvarades av 181 kommuner. Frågorna utgick från en sammanställning av suicidpreventiva insatser som har starkt stöd i forskningen.

I rapporten har kommunernas arbete betygsatts. Endast 10 kommuner bedöms ha goda insatser inom området. Övriga 171 behöver utveckla sitt arbete, 81 av dessa kan inte anses ha ett tillfredsställande arbete med att förebygga självmord.

Några resultat:

- Ett fåtal kommuner analyserar och åtgärdar risker för självmord i den offentliga fysiska miljön, vilket är en av de förebyggande insatser som har starkast forskningsstöd.
- Endast en av tre kommuner anger att de har en lokal överenskommelse mellan socialtjänst och psykiatri med syftet att stärka vårdkedjan för grupper med hög risk för självmord.
- Självmorden ökar i gruppen barn och unga. Ändå genomför bara en av fem kommuner insatser på alla skolor för att förebygga självmord. Tre av tio har en rutin för hur skolpersonal ska agera vid hot om självmord, självmordsförsök eller självmord.
- Fyra av tio kommuner genomför inga informationsinsatser riktade till allmänheten i syfte att öka kunskapen om självmord.
- Bara tre av tio har vidtagit särskilda åtgärder med anledning av pandemin. Detta trots att olika aktörer varnar för att antalet självmord kan öka i samband med att pandemin är över.
- Sex av tio har en tjänsteperson med ansvar för att samordna det suicidpreventiva arbetet, en viktig förutsättning för ett systematiskt arbete och ett tecken på att många är på väg att utveckla sitt arbete.

Om fler kommuner utvecklar sitt arbete kan liv räddas, och alla insatser är inte resurskrävande. I slutet av rapporten presenterar Suicide Zero konkreta förslag på hur kommunerna kan förbättra sitt arbete. Organisationen har identifierat några övergripande områden som de flesta behöver utveckla:

- Kommunerna behöver en struktur för sitt arbete. Att utse en person som samordnar det suicidpreventiva arbetet och ta fram en handlingsplan är viktiga första steg.
- Kommunerna behöver säkerställa ett bra stöd för riskgrupper, som ensamma äldre, de som mår dåligt eller som är i missbruk. Detta kräver rutiner, utbildning av personal och ett stärkt samarbete med andra aktörer för att kunna erbjuda ett sammanhållet stöd utifrån individens behov.
- Ett utvecklingsområde för i stort sett alla kommuner är att analysera och åtgärda risken för självmord i den fysiska miljön, befintliga platser och nybyggnation.
- Insatser i skolan för att främja psykisk hälsa och förebygga självmord behöver utvecklas i de flesta kommunerna. Självmorden bland barn och unga har ökat och trenden måste brytas.

Fler konkreta förslag på hur kommuner kan förebygga självmord finns på suicidezero.se/kommun

METOD

Rapporten bygger på en enkät till landets 290 kommuner som skickades ut under hösten 2021. Frågorna arbetades fram av Suicide Zeros experter. I gruppen deltog även Agenda PR som genomförde undersökningen.

Enkäten innehåller frågor om hur arbetet är organiserat, förebyggande insatser, samverkan med vården och utbildningsinsatser. Frågorna i enkäten utgår från en sammanställning av evidensbaserade insatser på befolkningsnivå som genomförts av Nationellt Centrum för Suicidprevention (NASP). Sammanställningen finns tillgänglig på www.respi.se. Fråga 4–9 utgår på detta sätt från insatsområden som bedöms ha evidens eller utgöra en viktig förutsättning för ett effektivt befolkningsinriktat arbete att förebygga självmord.

Webbenkäten skickades till kommunernas registratorer, som uppmanades att vidarebefordra undersökningen till högsta ansvarig tjänsteperson för frågorna. I kommuner där uttalat ansvarig saknas uppmanades mottagarna att skicka till kommunchef eller hållbarhetschef.

Enkäten skickades via e-post 27 oktober. Den 16 och 22 november skickades påminnelser ut till de respondenter som ännu inte svarat. Den 17 december stängde enkäten. 181 kommuner har besvarat enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 62 procent. Några gemensamma nämnare mellan de kommuner som inte svarat på enkäten har inte kunnat identifieras. Både stora och små kommuner har deltagit och den geografiska spridningen över Sverige är god.

180 kommuner har svarat på en majoritet av frågorna och rangordnats baserat på totalpoäng. I *bilaga 1* finns en redovisning av hur svarsalternativen betygsatts.

En granskning på plats i kommunerna, där varje enskilt område kontrollerades, skulle kunna ge en delvis annorlunda bild, men resultaten i undersökningen bedöms vara relevanta att använda för att ge en bild av kommunernas arbete med suicidprevention i Sverige idag.

RESULTATREDOVISNING

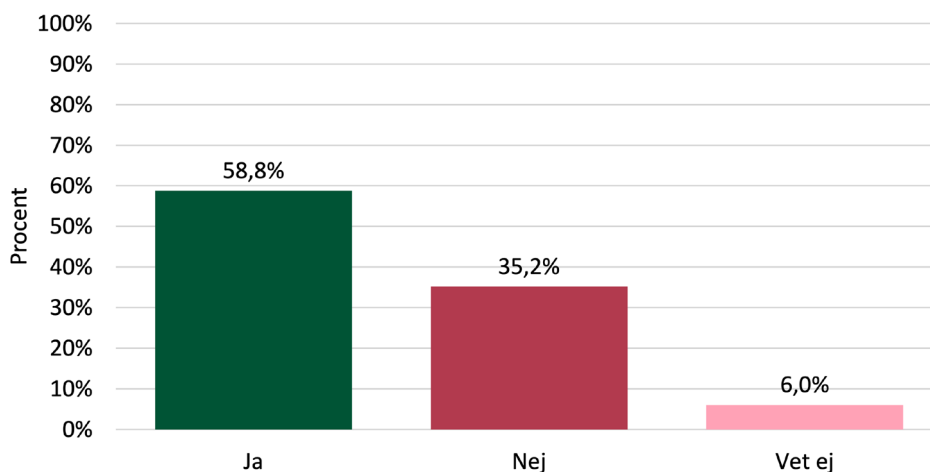
Sex av tio har samordnare för det suicidpreventiva arbetet

Insatser för att förebygga självmord är kopplade till olika delar av en kommuns verksamhet. Att motverka ensamhet bland äldre och att analysera fysiska riskmiljöer är två av många insatser där olika delar av kommunen har ansvar.

Sex av tio kommuner uppger att de har en samordnare för det suicidpreventiva arbetet. Drygt sex procent vet inte. Det är vanligast att den som har titeln folkhälsostateg eller motsvarande har rollen som samordnare. I en del kommuner kan chefer inom exempelvis socialtjänsten ha rollen, och i några fall har kommunchefen uppdraget.

De kommuner som har samordnare bedöms ha bättre förutsättningar att se till att viktiga åtgärder vidtas inom flera olika verksamhetsområden och att kommunen får en samlad bild av insatserna.

1. Finns det en tjänsteperson inom kommunen som har ett samordningsansvar för organisationens suicidpreventiva arbete?

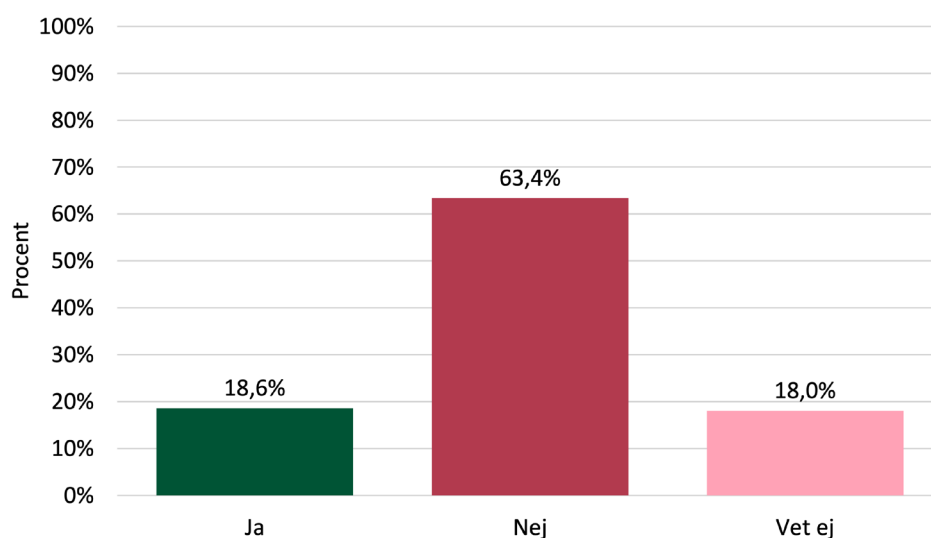
Få kommunbudgetar nämner suicidpreventivt arbete

Att en fråga finns med i en kommuns budget är en viktig förutsättning för att den ska få prioritet i organisationen. Det innebär också att det finns resurser kopplade till arbetet, eller att det finns uttalade uppdrag eller mål.

Var femte svarande uppger att det suicidpreventiva arbetet nämns i kommunens budget. En nästan lika stor andel svarar att de inte vet, vilket antyder att frågan inte finns med i budget. Flera kommuner uppger att psykisk hälsa finns med i budget och att suicidprevention ingår där.

Det är vanligt att suicidpreventiva insatser i kommunerna är beroende av stimulansmedel från regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om psykisk hälsa och suicidprevention. Denna typ av överenskommelser ger kommunerna möjlighet att utveckla sina insatser inom området, men riskerar också att avslutas i fall stimulansmedlen skulle upphöra. Det är därför angeläget att lyckade satsningar blir en del av kommunernas ordinarie arbete och budget.

2. Nämns det suicidpreventiva arbetet i kommunens budget för 2021?

Rutin för hur medarbetare ska agera vid suicid eller suicidförsök saknas ofta

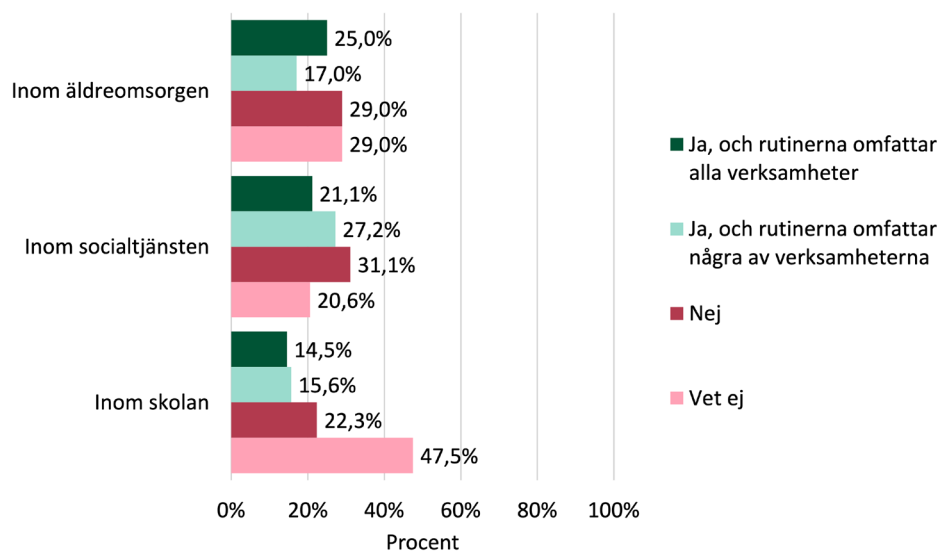
Att det finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas när någon försöker ta sitt liv eller har tagit sitt liv är viktigt i alla verksamheter. I undersökningen ställs frågan om kommunen har rutiner för hur medarbetare inom äldreomsorg, socialtjänst samt skola ska agera. Det är extra viktigt att rutiner finns där eftersom en hög andel av alla självmord sker i grupper som de olika verksamheterna ansvarar för.

När det gäller äldreomsorgen har drygt fyra av tio kommuner skriftliga rutiner för alla eller några verksamheter. Bland de som svarat och vet hur det förhåller sig är det fler kommuner som har rutiner i någon form än som inte har det. Tre av tio svarar att inga skriftliga rutiner finns. En lika stor andel svarar ”vet ej”, vilket kan vara ett tecken på bristande samordning eller att rutiner saknas.

Inom socialtjänsten är det något vanligare med rutiner, här uppger ungefär 45 procent att skriftliga rutiner finns. Här är också andelen som svarat ”vet ej” lägre.

Inom skolan är det ovanligare med rutiner jämfört med inom äldreomsorg och socialtjänst. Var femte kommun svarar att rutiner saknas och närmare hälften vet inte svaret. Ungefär tre av tio uppger att rutiner finns i någon form.

3. Har kommunen skriftliga och verksamhetsanpassade rutiner för hur medarbetare ska agera i händelse av suicid/suicidförsök inom följande områden?

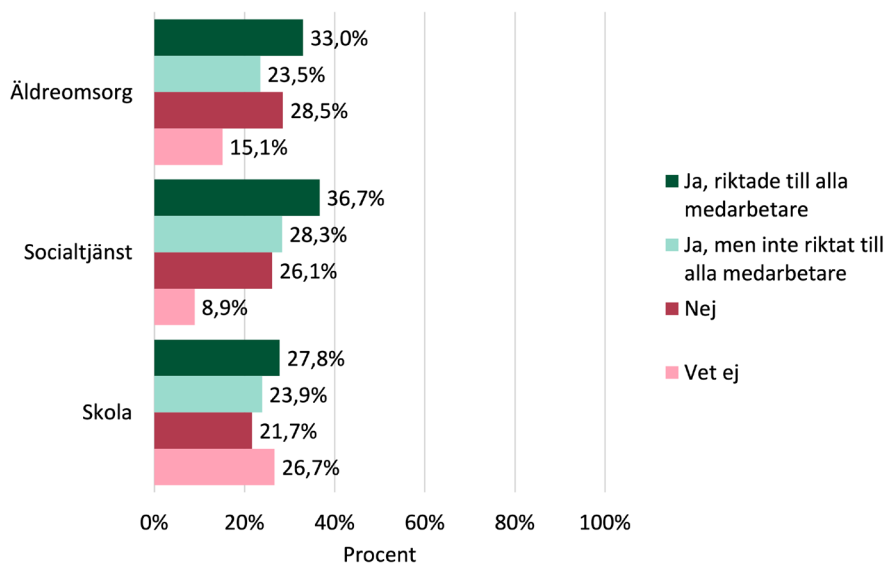

Utbildningar i suicidprevention i över hälften av kommunerna

Att medarbetare har kunskap är en viktig komponent i arbetet för att förebygga självmord. Undersökningen visar att över hälften av kommunerna genomför utbildningar inom äldreomsorg, socialtjänst och skola. Precis som när det gäller rutiner är utbildningsinsatserna mer omfattande inom socialtjänsten.

Sammantaget genomför minst hälften av kommunerna utbildningsinsatser inom de tre områdena, antingen för alla medarbetare inom verksamheterna eller för en del av dem. Av fritextsvaren framgår att det framförallt är utbildningen Mental Health First Aid (MHFA) som kommunerna erbjuder medarbetarna.

4. Genomför kommunen utbildningar i suicidprevention riktade till medarbetare inom följande områden?

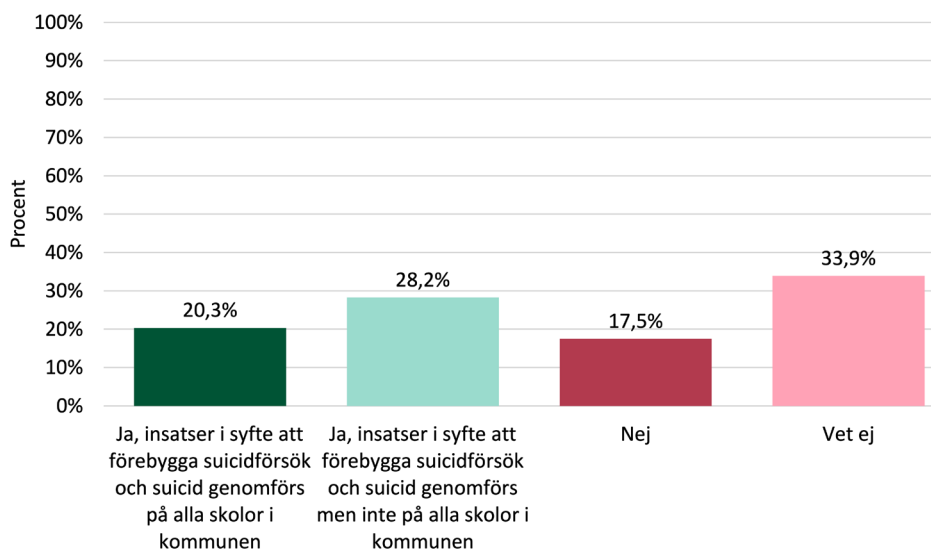
Förebyggande arbete på alla skolor i en av fem kommuner

Att arbeta med att förebygga suicid inom skolan är viktigt. Själv mord är den vanligaste dödsorsaken i Sverige bland unga mellan 15 och 24 år. Antalet självmord minskar i många grupper, men bland unga (15–24 år) ökar de tvärtom med ungefär 1 procent per år. Statistik från Socialstyrelsens Dödsorsaksregister visar att under en femårsperiod (2016–2020) dog 542 barn och unga under 20 år i självmord (säkra och osäkra självmord). Statistik från Nationellt Centrum för Suicidprevention (NASP) visar att det är vanligare att unga (15–24 år) genomför självmordsförsök jämfört med äldre åldersgrupper.

Undersökningen visar att många inte vet om det genomförs insatser för att förebygga suicid på skolorna i kommunen. Det, i kombination med att närmare var femte kommun svarar nej, pekar på att ett systematiskt arbete saknas på många håll.

Knappt hälften av kommunerna uppger att insatser genomförs på samtliga eller vissa skolor i kommunen. Fritextsvaren visar att Youth Aware of Mental Health (YAM), som är ett program riktat till skolelever, genomförs i flera kommuner.

5. Genomförs insatser på kommunens skolor i syfte att förebygga suicidförsök och suicid?

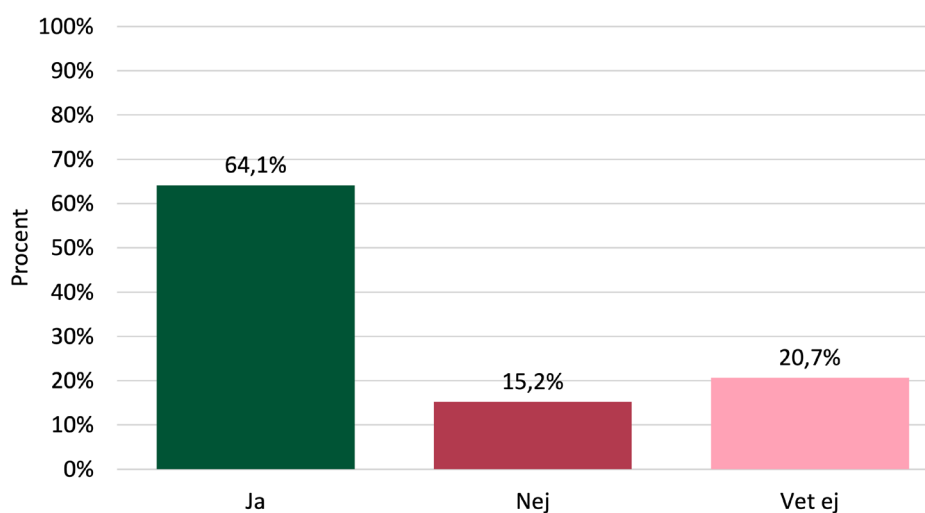
Många kommuner har insatser mot ofrivillig ensamhet – men få är uppsökande

I gruppen äldre män (85+) sker flest självmord i förhållande till antal personer. Orsakerna kan vara flera, till exempel försämrad livskvalitet i takt med stigande ålder och ofrivillig ensamhet.

Drygt sex av tio kommuner uppger att de genomför insatser för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Samtidigt visar kommentarerna att insatserna är ganska allmänt hållna. Olika former av träffpunkter är vanligt. Få kommuner har uppsökande verksamhet för att motverka ofrivillig ensamhet.

För att motverka ofrivillig ensamhet är det nödvändigt att kommunerna erbjuder någon form av riktade insatser för att fånga upp de som inte själva söker sig till aktiviteter.

6. Genomför kommunen regelbundna insatser för att bekämpa ofrivillig ensamhet bland äldre?

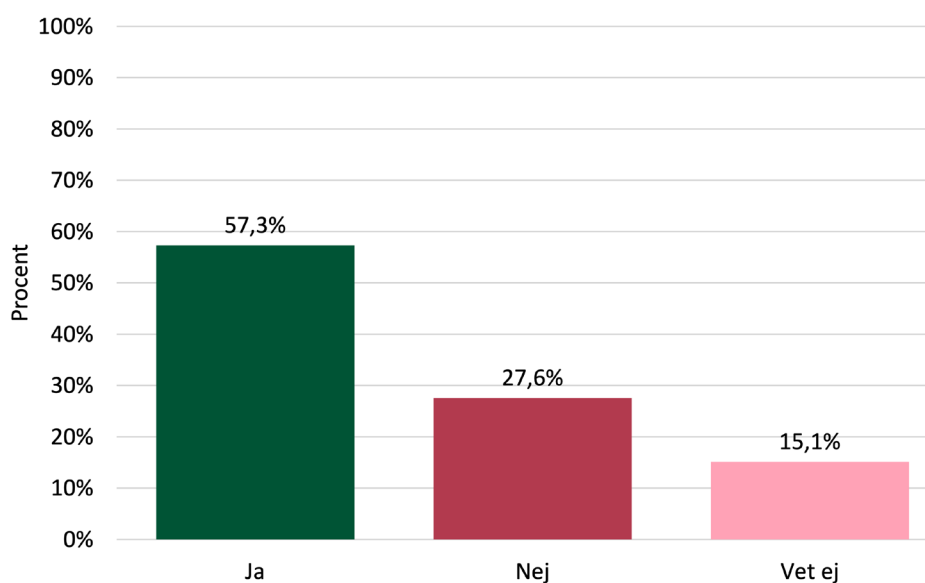

Drygt hälften uppger att de genomför insatser för att minska alkoholkonsumtion

Hög alkoholkonsumtion är en faktor som ökar risken för självmord. En viktig insats är därför att genomföra insatser som kan bidra till att människor dricker mindre. Drygt hälften av kommunerna uppger att de genomför regelbundna insatser.

Av fritextsvaren framgår att kommunerna genomför en rad olika aktiviteter. Flera kommuner arbetar med förebyggande arbete inom ANDT-området (alkohol, narkotika, dopning och tobak), något som Folkhälsomyndigheten beviljar projektmedel för. Andra kommuner erbjuder utbildningar i ansvarsfull alkoholserving och har träffar med krögare. De flesta kommuner riktar främst in sig på ungdomar.

7. Genomför kommunen regelbundna insatser för att minska alkoholkonsumtion bland kommunens invånare?

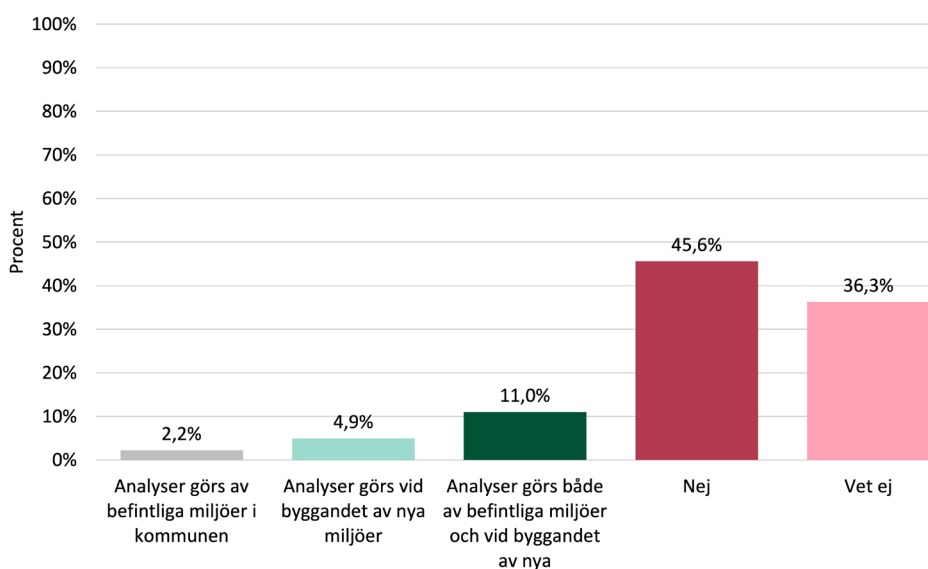
Ett fåtal kommuner analyserar risker för suicid i offentliga miljöer

Begränsning av medel och metoder är en av de åtgärder som har starkast vetenskapligt stöd när det handlar om att förebygga suicid. Att kartlägga och vid behov göra förändringar vid platser där självmord är vanligt är därför en viktig insats. Det är också viktigt att göra en analys i samband med att nya miljöer planeras och skapas. Färre platser där erfarenhet eller forskning visar att risken för självmord är hög innebär att antalet självmord kan minska.

Resultaten visar att endast ett fåtal kommuner genomför analyser av platser, anläggningar eller byggnader. Detta gäller både befintliga miljöer och när nya miljöer skapas, även om det är något vanligare att det görs vid nybyggnation.

Trots att många svarat att de inte vet så pekar resultaten tydligt på att kommunerna behöver förbättra sitt arbete inom området. I kommentarerna uppger flera kommuner att de är på gång med att utveckla ett arbete med att analysera olika miljöer.

8. Analyserar kommunen enskilt eller i samarbete med andra aktörer risker för suicid i olika miljöer i kommunen?

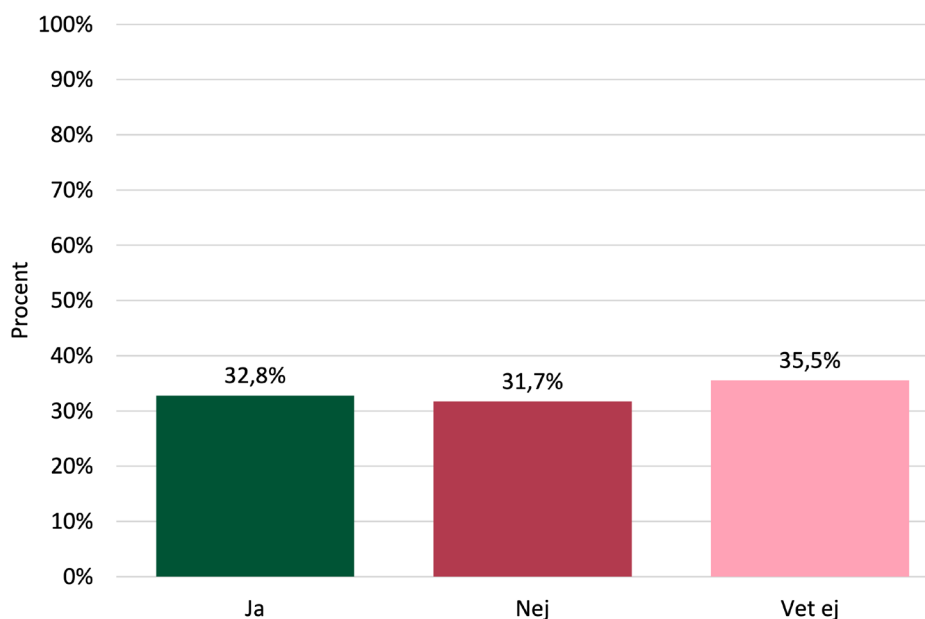

En av tre har en lokal överenskommelse för stärkt vårdkedja för högriskgrupper

En viktig åtgärd för att förebygga självmord är att stärka vårdkedjan för grupper som har en hög risk för suicid. Målet är att erbjuda sammanhållen vård och stöd utifrån individens behov. För att åstadkomma detta behövs en lokal överenskommelse mellan socialtjänst och psykiatri.

I undersökningen uppger drygt en av tre kommuner att de har en överenskommelse för grupper som har en hög risk för suicid. En något större andel uppger att de inte vet.

Finns en lokal överenskommelse för samarbetet mellan socialtjänst och psykiatri med syftet att stärka vårdkedjan för grupper som har en hög risk för suicid?

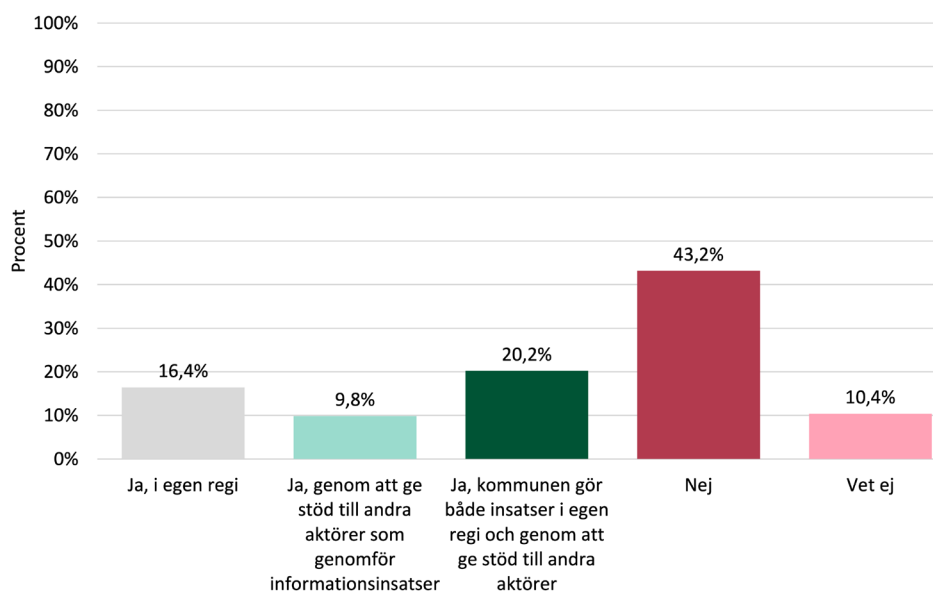
Drygt fyra av tio informerar inte för att öka kunskapen om suicidprevention

Att prata med den som mår dåligt och fråga om självmordstankar är viktigt. Ändå tar få den kontakten. En befolkningsundersökning som Suicide Zero genomförde 2021 visade att färre än en av tio under det senaste året har frågat någon annan om hen har tankar på att ta sitt liv, och att många känner sig osäkra på hur de ska prata och var man kan få hjälp. Samtidigt känner drygt en av tio någon som just nu har självmordstankar.

Resultaten från kommunenkäten visar att drygt fyra av tio kommuner genomför informationsinsatser riktade till allmänheten för att öka kunskapen om hur självmord kan förebyggas. De flesta genomför både insatser i egen regi och tillsammans med andra aktörer. Drygt fyra av tio svarar samtidigt att de inte gör några informationsinsatser.

I och med att kommunerna är den offentliga aktör som står närmast medborgarna, och ofta har en regelbunden kontakt med dem, är det viktigt att de tar initiativ till att öka kunskapen. Det behövs kommunikationsinsatser som kan göra människor trygga med att prata om dessa frågor, men också information om vart den som behöver hjälp kan få det.

9. Genomför kommunen regelbundna informationsinsatser riktade till allmänheten för att öka kunskapen om suicidprevention?

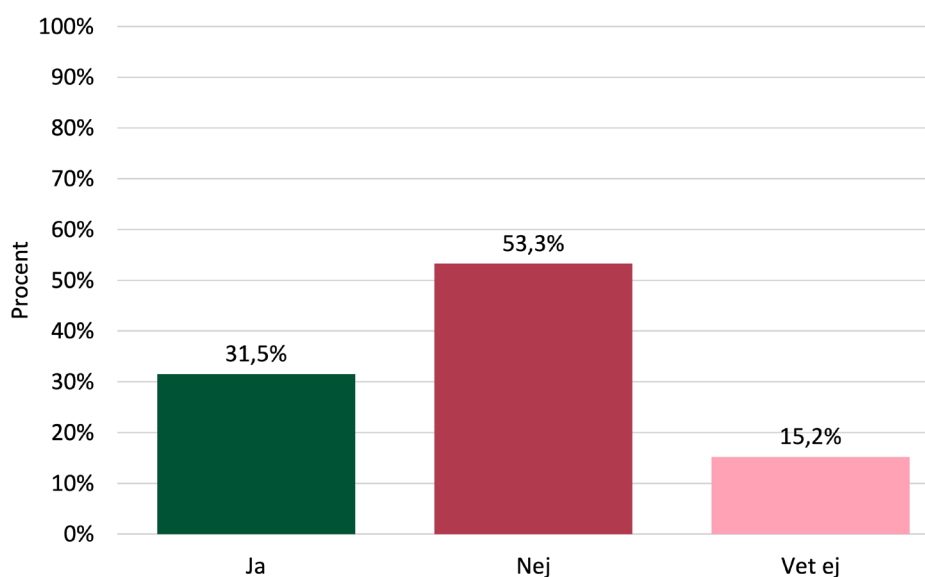

Tre av tio kommuner har vidtagit åtgärder med anledning av pandemin

Sveriges Kommuner och Regioner tog i juni 2020 fram en checklista till kommunerna där de uppmanades att prioritera det suicidförebyggande arbetet under pandemin, då forskning pekar på att pandemin kan leda till en ökning av antalet självmord för utsatta grupper. Bland andra Nationellt Centrum för Suicidforskning och Prevention (NASP) har varnat för detta.

Tre av tio uppger att de har vidtagit särskilda åtgärder. De insatser som anges i kommentarerna är i första hand att öppna stödtelefoner och att förtydliga informationen på webbplats och i andra kanaler.

10. Har kommunen vidtagit några särskilda åtgärder inom området suicid med anledning av pandemin?

En strategi och en handlingsplan är en viktig början

Med en strategi och handlingsplan som stöd kan kommunen utveckla ett systematiskt suicidpreventivt arbete som är förankrat i kommunens ledning. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, sammanställer årligen vilka kommuner som saknar en handlingsplan mot suicid. I denna kommunenkät har vi därför inte ställt frågan om handlingsplaner.

På suicidezero.se/kommun finns en karta över vilka kommuner som har en handlingsplan. Kartan uppdateras när ny statistik från SKR släpps.

SAMMANFATTANDE ANALYS

Stora brister i många kommuner – men flera säger sig vara på väg att utveckla arbetet

Kommunerna har en central roll när det handlar om att förebygga självmord. Riksrevisionens granskning från 2021 visar på stora skillnader i hur det suicidpreventiva arbetet bedrivs på regional och lokal nivå. RRV påpekar att arbetet att förebygga självmord är minst utvecklat just i kommunerna. Denna slutsats ligger väl i linje med resultaten från denna undersökning.

Kommunerna finns nära medborgarna, inte minst grupper som är särskilt utsatta när det handlar om risk för suicid. De har också en viktig roll när det handlar om folkhälsa och en stor påverkan på offentliga miljöer. Ett aktivt och effektivt arbete med att främja psykisk hälsa och att förebygga självmord i kommunerna utgör en viktig förutsättning i arbetet med den nollvision som antogs av riksdagen 2008.

Rankingen i slutet av denna rapport visar på nedslående få gröna kommuner. Dessa tio kommuner bedöms ha goda insatser inom området suicid. De flesta kommunerna får en gul markering. Det innebär att arbetet behöver utvecklas, men kommunerna bedöms ha ett arbete på flera viktiga områden. Nästa lika många kommuner får en röd markering. Dessa kommuner samlar inte ihop tillräckligt med poäng för att kunna anses ha tillfredsställande arbete att förebygga suicidförsök och suicid.

Samtidigt uppger flera kommuner i fritextsvaren att de ligger i startgroparna för att utveckla sitt suicidpreventiva arbete. Ofta sker det i samverkan med andra kommuner, regioner, ideella organisationer och expertmyndigheter.

Stora skillnader mellan kommuner

Det går inte att finna några gemensamma nämnare mellan de kommuner som har ett utvecklat arbete respektive mellan de som inte har det. Det finns både stora och små kommuner som har kommit långt när det handlar om att utveckla rutiner och insatser. Det går heller inte att se några geografiska mönster, däremot framgår att kommuner i vissa regioner samverkar om suicidprevention.

Sammantaget finns flera goda exempel att inspireras av. Dessa visar att det utan stora resurser är möjligt att genomföra viktiga insatser på kommunal nivå för att minska antalet självmord.

Sammanhållet arbete saknas i många kommuner

Undersökningen visar på stora skillnader mellan kommuner, men även inom kommuner. En kommun kan exempelvis ha rutiner för att agera vid självmord och genomföra utbildningar, men samtidigt sakna en lokal överenskommelse för samarbetet mellan socialtjänst och psykiatri med syftet att stärka vårdkedjan för grupper som har en hög risk för suicid.

Resultatet tyder på att många kommuner inte har något samlat grepp kring insatserna och många saknar någon som har till uppgift att samordna arbetet. I flera fall innebär det också att kommunen på central nivå inte känner till om rutiner och insatser finns och genomförs.

Två viktiga steg för att få överblick över arbetet, och för att säkerställa att viktiga insatser genomförs, är att tillsätta en centralt placerad tjänsteperson som ansvarar för frågorna samt att ta fram en strategi och handlingsplan för det suicidpreventiva arbetet.

Alla kommuner har anledning att arbeta med att förbättra offentliga miljöer

Olika insatser för att förebygga suicid har olika starkt stöd i forskningen. Att prioritera insatser som har bevisad effekt är en viktig utgångspunkt för de kommuner som på kort sikt inte har möjlighet att utveckla en bredd av åtgärder.

En av de åtgärder som har starkast forskningsstöd är att få bort inslag i den offentliga miljön där risken för självmord är hög (så kallade hot spots). Det kan i praktiken handla om att förändra byggnader, eller att installera skyddsräcken på olika platser.

Resultaten av enkäten visar att endast ett fåtal kommuner analyserar risker för suicid i offentliga miljöer, både befintliga och nya. Frågan handlar alltså om att genomföra analyser, hur många kommuner som sedan faktiskt vidtar åtgärder framgår inte av undersökningen. Alla kommuner har anledning att utveckla sitt arbete på detta område.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER:

Ta fram en handlingsplan för det suicidpreventiva arbetet

En stor del av arbetet med att förebygga självmord och genomföra olika förebyggande insatser sker på kommunal och regional nivå. Därför är det avgörande att insatser blir av lokalt, men också att de får effekt. Med en handlingsplan, grundad på evidensbaserade och nödvändiga insatser som stöd, kan kommunen utveckla ett systematiskt arbete där mål sätts och där insatser utvärderas.

Tillsätt en tjänsteperson med ansvar för kommunens suicidpreventiva arbete

Suicidpreventiva insatser behöver ske inom flera olika förvaltningar. Genom att utse en tjänsteperson som har ett övergripande ansvar för hela kommunens arbete läggs, tillsammans med en handlingsplan, en bra grund för ett systematiskt arbete. Ett övergripande ansvar gör att det kan säkerställas att olika förvaltningar samverkar och att centrala mål följs ut i verksamheterna.

Säkerställ att det suicidpreventiva arbetet finns med i kommunens budget

En förutsättning för att insatser ska prioriteras och för att arbetet ska bli långsiktigt är att det finns mål och resurser för området och att dessa inte är beroende av statliga stimulansmedel. Undersökningen visar att suicidpreventivt arbete saknas i många budgetar. Flera kommuner uppger dock att det är på väg att införas. Det är ett viktigt steg för att säkerställa att insatser genomförs och kan bedrivas långsiktigt oberoende av prioriteringar på nationell nivå.

Analysera risker för självmord i den fysiska miljön

Ett utvecklingsområde för i stort sett alla kommuner är att analysera risken för självmord i den fysiska miljön. Det gäller både befintliga platser och nybyggnation. Nästa naturliga steg är att åtgärda de miljöer där riskerna är stora och där statistiken visar att suicid förekommer. Detta är en av de åtgärder som har starkast vetenskapligt stöd och bör därför vara prioriterat i kommunerna.

Ta fram rutiner för hur medarbetare ska agera i händelse av suicid/suicidförsök

På många håll saknas verksamhetsanpassade rutiner för hur medarbetare ska agera vid suicid eller suicidförsök. Inom socialtjänst, äldreomsorg och skola är detta särskilt viktigt då de kommer i kontakt med många människor och grupper där risken för suicid är stor. Att ta fram rutiner är en kostnadseffektiv åtgärd som kan göra stor skillnad.

Utbilda medarbetare i suicidprevention

Att medarbetare har kunskaper om suicid och suicidprevention är en viktig pusselbit för att kunna genomföra insatser som kan bidra till att minska antalet självmord. Undersökningen visar att utbildningsinsatser saknas i många kommuner. I första hand bör utbildningar riktas till medarbetare inom socialtjänst, äldreomsorg och skola.

Genomför förebyggande insatser på skolorna i kommunen

Förebyggande insatser för barn och unga är viktigt, inte minst eftersom det är en grupp där självmorden ökar. Skolan är en viktig plats för att stärka skyddande faktorer som kan följa med hela livet. De kommuner som ännu inte genomför förebyggande insatser på skolorna bör prioritera detta.

Prioritera uppsökande aktiviteter för att motverka ensamhet bland äldre

Äldre är en riskgrupp och även den grupp där det sker flest självmord i förhållande till antal personer. En av de främsta orsakerna är ofrivillig ensamhet. Resultaten visar att de flesta kommuner inte gör aktiva försök att nå äldre som är ofrivilligt ensamma. Detta är viktigt för att nå de som inte fångas upp av öppna tillställningar, såsom caféer eller kulturevenemang. Kommunerna bör även utvärdera om de insatser som redan i dag genomförs har effekt.

Satsa på regelbundna insatser för att minska alkoholkonsumtion

Alkohol och självmordshandlingar har ett samband, främst hos män. Därför är det viktigt med riktade, men också mer allmänna insatser för att minska alkoholkonsumtionen. Detta kan med fördel ske i samarbete med andra aktörer.

Stärk vårdkedjan för grupper som har en hög risk för suicid

En viktig åtgärd för att förebygga självmord är att stärka vårdkedjan för grupper som har en hög risk för självmord. Undersökningen pekar på att många kommuner saknar överenskommelser om hur samarbetet ska organiseras kring grupper som har en hög risk för självmord. Detta är en viktig åtgärd för att förebygga självmord. Effekterna av pandemin riskerar dessutom att förvärra utsatta grupper situation.

Genomför regelbundna informationsinsatser för att öka kunskapen om suicidprevention

Informationsinsatser och medierapportering som syftar till att sprida kunskap om fakta och myter kan vara effektiva i det självmordsförebyggande arbetet. Att nå ut med kunskap om hur man kan möta en medmänniska som mår dåligt och vart man kan vända sig för att få professionell hjälp, är ett viktigt verktyg för att förhindra självmord. Kunskapsnivån måste höjas i hela befolkningen. Kommunerna har en viktig roll i detta arbete, antingen genom att sprida kunskap i egen regi eller i samarbete med andra aktörer.

RANKING AV LANDETS KOMMUNER

Svaren bygger på tjänstemännens tolkning av frågorna, vilket öppnar upp för att kommuner med liknande rutiner eller insatser kan ha svarat lite olika beroende på hur de tolkat frågorna. Detta till trots bedöms indexet ge en helhetsbild över kommunernas rutiner och åtgärder när det handlar om att förebygga suicid.

Poängnivåer för ranking

Nivå	Poängspann
	20 – 27 poäng
	10 – 19 poäng
	0 – 9 poäng

- De kommuner som har 20 poäng eller mer ges grönt ljus och bedöms ha goda insatser inom området suicid.
- Kommuner som får mellan 10 och 19 poäng får gult ljus. Rutiner och insatser behöver utvecklas, men kommunerna bedöms ha ett arbete på flera viktiga områden.
- För kommuner som inte kommer upp i 10 poäng ges rött ljus. Dessa kommuner samlar inte ihop tillräckligt med poäng för att kunna anses ha tillfredsställande arbete att förebygga suicidförsök och suicid.

Här kan du ta del av enskilda kommuners svar: [länk](#)

Här kan du ta del av kommunernas svar sorterat på län: [länk](#)

I bilaga 1 återfinns en förteckning över vilka betyg varje svarsalternativ har fått.

Kommun	Poäng
Umeå kommun	24
Vingåkers kommun	23
Orust kommun	22
Knivsta kommun	21
Storumans kommun	21
Mariestads kommun	21
Stockholms stad	20
Västerviks kommun	20
Eda kommun	20
Österåkers kommun	20
Ljungby kommun	19
Växjö kommun	19
Torsås kommun	19
Arvika kommun	19
Kramfors kommun	19
Malmö stad	19
Norrköpings kommun	19
Skellefteå kommun	18
Tierps kommun	18

Landskrona kommun	18
Härryda kommun	18
Vetlanda kommun	18
Trosa kommun	18
Kungsbacka kommun	18
Karlskrona kommun	18
Vallentuna kommun	18
Eskilstuna kommun	18
Norsjö kommun	17
Årjängs kommun	17
Heby kommun	17
Hudiksvalls kommun	17
Strömstads kommun	17
Alingsås kommun	16
Sjöbo kommun	16
Trollhättans stad	16
Säters kommun	16
Lysekils kommun	16
Helsingborgs kommun	16
Götene kommun	16
Kalmar kommun	16
Uppsala kommun	16
Mullsjö kommun	15
Oskarshamns kommun	15
Mörbylånga kommun	15
Filipstads kommun	15
Jönköpings kommun	15
Åsele kommun	15
Laxå kommun	15
Gävle kommun	15
Bodens kommun	15
Sotenäs kommun	14
Hjo kommun	14
Munkfors kommun	14
Svenljunga kommun	14
Huddinge kommun	14
Hallstahammars kommun	14
Nässjö kommun	13
Åre kommun	13
Vänersborgs kommun	13
Tanums kommun	13
Tranås kommun	13
Tingsryds kommun	13
Markaryds kommun	13
Oxelösunds kommun	12
Piteå kommun	12
Ulricehamns kommun	12
Tomelilla kommun	12

Gislaveds kommun	12
Lunds kommun	12
Katrineholms kommun	12
Sollefteå kommun	12
Örebro kommun	12
Nykvarns kommun	12
Östhammars kommun	12
Västerås stad	11
Smedjebackens kommun	11
Håbo kommun	11
Strängnäs kommun	11
Bjurholms kommun	11
Klippans kommun	11
Falköpings kommun	11
Grums kommun	11
Ronneby kommun	11
Vara kommun	11
Ljusdals kommun	11
Timrå kommun	11
Ystads kommun	10
Karlshamns kommun	10
Dorotea kommun	10
Skövde kommun	10
Täby kommun	10
Kristianstads kommun	10
Ockelbo kommun	10
Kinda kommun	10
Tyresö kommun	10
Strömsunds kommun	10
Lilla Edets kommun	10
Luleå kommun	10
Valdemarsviks kommun	10
Värnamo kommun	9
Vimmerby kommun	9
Varbergs kommun	9
Hagfors kommun	9
Karlsborgs kommun	9
Tranemo kommun	8
Sundsvalls kommun	8
Ånge kommun	8
Höörs kommun	8
Mora kommun	8
Bjuvs kommun	8
Jokkmokks kommun	8
Salems kommun	8
Sorsele kommun	8
Säffle kommun	8
Mölnåls kommun	8

Bollebygds kommun	7
Göteborgs stad	7
Södertälje kommun	7
Gnesta kommun	7
Borlänge kommun	7
Vårgårda kommun	7
Sigtuna kommun	7
Älvdalens kommun	7
Falkenbergs kommun	6
Höganäs kommun	6
Hylte kommun	6
Hammarö kommun	6
Gnosjö kommun	6
Lidingö Stad	6
Laholms kommun	6
Burlövs kommun	6
Sölvesborgs kommun	6
Åtvidabergs kommun	6
Söderhamns kommun	6
Nynäshamns kommun	6
Haninge kommun	6
Lidköpings kommun	6
Halmstads kommun	6
Karlstads kommun	6
Tibro kommun	6
Tjörns kommun	6
Nyköpings kommun	5
Färgelanda kommun	5
Skara kommun	5
Svedala kommun	5
Danderyds kommun	5
Haparanda stad	5
Mjölby kommun	5
Trelleborgs kommun	5
Marks kommun	5
Arvidsjaur kommun	5
Nora kommun	4
Älmhults kommun	4
Botkyrka kommun	4
Härnösands kommun	4
Kalix kommun	4
Motala kommun	4
Boxholms kommun	4
Lomma kommun	4
Ödeshögs kommun	4
Torsby kommun	3
Vindelns kommun	3
Uppvidinge kommun	3

Köpings kommun	3
Hofors kommun	3
Härjedalens kommun	3
Krokoms kommun	3
Östra Göinge kommun	3
Älvsbyns kommun	2
Robertsfors kommun	2
Nordmalings kommun	2
Vaggeryds kommun	2
Hultsfreds kommun	2
Gagnefs kommun	2
Skinnskattebergs kommun	2
Vaxholms stad	2
Kristinehamns kommun	2
Hedemora kommun	1
Sala kommun	0
Olofströms kommun	0
Ragunda kommun deltog i undersökningen men besvarade för få frågor för att ingå i rankingen.	

Bilaga 1. Förteckning över betyg för svarsalternativ

Maximalt antal poäng: 27

1. Finns det en tjänsteperson inom kommunen som har ett samordningsansvar för organisationens suicidpreventiva arbete?

Ja- 2p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

2. Nämnas det suicidpreventiva arbetet i kommunens budget för 2021?

Ja- 2p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

3. Har kommunen skriftliga och verksamhetsanpassade rutiner för hur medarbetare ska agera i händelse av suicid/suicidförsök inom följande områden? Poäng ges för varje delfråga (äldreomsorg, socialtjänst, skola).

Ja, och rutinerna omfattar alla verksamheter- 2p

Ja, och rutinerna omfattar några av verksamheterna- 1p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

4. Genomför kommunen utbildningar i suicidprevention riktade till medarbetare inom följande områden? Poäng ges för varje delfråga (äldreomsorg, socialtjänst, skola).

Ja, riktade till alla medarbetare- 2p

Ja, men inte riktat till alla medarbetare- 1p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

5. Genomförs insatser på kommunens skolor i syfte att förebygga suicidförsök och suicid?

Ja, insatser i syfte att förebygga suicidförsök och suicid genomförs på alla skolor i kommunen- 2p

Ja, insatser i syfte att förebygga suicidförsök och suicid genomförs men inte på alla skolor i kommunen- 1p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

6. Genomför kommunen regelbundna insatser för att bekämpa ofrivillig ensamhet bland äldre?

Ja- 2p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

7. Genomför kommunen regelbundna insatser för att minska alkoholkonsumtion bland kommunens invånare?

Ja- 2p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

8. Analyserar kommunen enskilt eller i samarbete med andra aktörer risker för suicid i olika miljöer i kommunen?

Analyser görs av befintliga miljöer i kommunen- 1p

Analyser görs vid byggandet av nya miljöer- 1p

Analyser görs både av befintliga miljöer och vid byggandet av nya- 2p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

9. Finns en lokal överenskommelse för samarbetet mellan socialtjänst och psykiatri med syftet att stärka vårdkedjan för grupper som har en hög risk för suicid?

Ja- 2p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

10. Genomför kommunen regelbundna informationsinsatser riktade till allmänheten för att öka kunskapen om suicidprevention?

Ja, i egen regi- 1p

Ja, genom att ge stöd till andra aktörer som genomför informationsinsatser- 1p

Ja, kommunen gör både insatser i egen regi och genom att ge stöd till andra aktörer- 1p

Nej- 0p

Vet ej- 0p

**SUICIDE
ZERO**